

A mélyben nyíló út

Mindennapi gondolkodásunk és képvilágunk ma is a geocentrikus világméretű igazodva tagolja a teret: „fölkel” a nap és „lenyugszik”, „fent” az égen a felhők, „lenn, a mélyben” a barlangok. Erkölcsi megítélésünk is ezt a metaforarendszert használja: „aljas” gazember, aki „mélyre süllyedt”, viszont „fölfelé” törekszik minden jó.

Ebben a világméretűben három emeletben, szintben rétegeződik egymásra a menny, a föld és az alvilág. Így beszél a Szentírás is, amikor Jézusról szól: „lejött közénk” a mennyből születésekor, „alászállt az alvilágra” halálakor, majd „fölment a mennybe”, feltámadásakor. Jézus „leszállt az alsó földi tájakra, majd fölemelkedett minden ég fölé, hogy a mindenséget betöltse” (Ef 4,10). Az Ószövetség képeivel szólnak róla: amikor meghalt, ő is, mint minden más halott, a halottak honába jutott. Ezt sokféleképpen hívták: alvilág, Sheol, Hádész, gyeheenna, pokol. Ennek az árnyékvilágnak legfőbb kínja, hogy a halottak mindenkitől, Istentől is elszakítva, a teljes elszigetelődésben tengetik életüket. (Ez azonban nem azonos a kárhozattal, amelyet később a keresztény teológia pokolnak nevezett.)

„Alászállt a poklokra”: a kifejezésnek tehát többféle értelme van. Az első: Jézus valóban meghalt, részt vállalt az ember sorában. A második: a megváltás és az élet örömhírét hirdette meg az alvilágban is, hogy „a halottak meghallják az Isten Fia szavát, és meghallgatva azt, életük legyen” (Jn 5,25). A harmadik: a pokolra szállásával, halála által „megtörte annak hatalmát, akinek a halál felett hatalma van, vagyis az ördögét” (Zsid 2,14–15).

Mit tudunk ma kezdeni ezeknek a képeknek üzenetével? Meghallja-e az, aki szerint „nincs értelme semminek”? (Az egyik interjútes keresőn 281 ilyen magyar jabszót talált e sorok írója június elején!) A képek nyelvén folytatva: feltámadásával Jézus kitérte számunkra a mennyek kapuját, hiszen ő tartja „kezében a halál és az alvilág kulcsát” (Jel 1,18). Felnyitotta egydimenziós világunkat. Túllátat a halál mélységén és a bűn poklán. Megmutatja, hogy nemcsak a „lent” létezik, hanem a „fent” is. Nemcsak pokollá tudjuk züllesztetni világunkat — Édenné is nemesíthetjük. Nem a halálé az utolsó szó, hanem az életé. Életünk mélypontja — Pilinszkyvel szólva — egy új, teljesebb élet kezdete, az öröklét ünnepélye lehet.

Az egyházatyák szerint Krisztus a pokol börtönét megnyitva nyitott utat a mennybe. Az alvilágba leszállva, majd onnan fölemelkedve ma is így szól hozzánk, mint akkor, feltámadásakor: „Én a te Istened vagyok, és miattad lettem fiaddá. Kelj fel, te, aki alszol, mert én nem azért teremtettelek meg, hogy az alvilág foglya légy mindörökké. Kelj fel a halottak közül! Én vagyok a holtak élete.”

A kapu kitérve — belépünk-e rajta?